

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ У ПРОВАДЖЕННЯХ IN ABSENTIA PROBLEMS OF THE DEFENSE IN PROCEEDINGS IN ABSENTIA

Чистякова А.С., к.ю.н.,
адвокат

Ситуація в Україні з заочними процедурами (in absentia) досудового розслідування на фоні збільшення кількості проваджень з заочним елементом, характеризується системними порушеннями. З одного боку, заочні процедури ніяк, по суті, не впливають на особу (адже не передбачені механізми заочного (in absentia) виконання покарань і запобіжні заходи in absentia також своє завдання не виконують, але лишається ряд питань, які не узгоджуються з іншими важливими принципами кримінального процесу: недосконалі механізми повідомлення особи про початок кримінального переслідування, які не гарантують отримання особою, відносно якої здійснюється in absentia такої інформації, відсутність у такої особи можливості впливати на проміжні результати досудового розслідування, «майже 100 % згода» слідчих суддів на будь-які ініціативи сторони обвинувачення стосовно і надання дозволу на спеціальне досудове розслідування і прийняття інших процесуально значущих рішень стосовно підозрюваного в процесі здійснення досудового розслідування. І, нарешті, лишається відкритим питання дотримання принципів змагальності та права на захист при проведенні заочних процедур, оскільки, за виключенням лише декількох відсотків проваджень (які представлені захистом за вибором підозрюваного), його забезпечення, в таких провадженнях, має виключно формальний характер.

Спеціальне досудове розслідування містить ризики порушення права на захист особи, порушення принципу рівності та змагальності сторін оскільки в більшості випадків захисник за призначенням не має можливості узгодити позицію захисту з підзахисним, не може передати процесуальні документи та роз'яснити їх зміст, а головне – не обирає разом з підзахисним стратегію захисту. У разі, якщо у особи, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування, не було жодної зустрічі з адвокатом та/або немає систематичної можливості спілкування в режимі «адвокат – підзахисний» або якщо адвокат не узгодив/не мав можливості узгодити позицію захисту зі своїм підзахисним можна ставити питання про порушення права на захист а також стверджувати, що у цих провадженнях право на захист є номінальним, а не реальним.

Ключові слова: спеціальне досудове розслідування, захист, досудове розслідування, адвокат, кримінальне провадження, in absentia, прокурор, досудове розслідування.

The situation in Ukraine with in absentia pre-trial investigation procedures against the background of an increase in the number of proceedings with an in absentia element is characterized by systemic violations. On the one hand, in absentia procedures do not, in fact, affect a person (since there are no mechanisms for in absentia execution of sentences and in absentia preventive measures do not fulfill their task), but there are still a number of issues that are not consistent with other important principles of criminal procedure: imperfect mechanisms for notifying a person of the initiation of criminal prosecution, which do not guarantee that the person in respect of whom the in absentia proceedings are conducted will receive such information, the lack of such a person's ability to influence the interim results of the pre-trial investigation And finally, the issue of observance of the principles of competition and the right to defense in absentia remains open, since, with the exception of only a few percent of proceedings (which are represented by the defense of the suspect's choice), its provision in such proceedings is of an exclusively formal nature.

The special pre-trial investigation carries risks of violation of the right to defense, violation of the principle of equality and competitiveness of the parties, since in most cases the appointed defense counsel is unable to coordinate the defense position with the client, cannot hand over procedural documents and explain their content, and most importantly, does not choose a defense strategy together with the client.

If a person subject to a special pre-trial investigation has not had a single meeting with a lawyer and/or there is no systematic opportunity for communication in the "lawyer – client" mode, or if a lawyer has not agreed upon/is unable to agree upon a defense position with his/her client, one can raise the issue of violation of the right to defense and argue that in these proceedings the right to defense is nominal, not real.

Key words: special pre-trial investigation, defense, pre-trial investigation, lawyer, criminal proceedings, in absentia, prosecutor, lawyer, pre-trial investigation.

Постановка питання. У статті аналізуються системні порушення у провадженнях (in absentia), які виникають, перш за все, через недосконалі механізми повідомлення особи про здійснення стосовно неї спеціального досудового розслідування та які мають наслідком – порушення права на захист такої особи, оскільки вона позбавлена можливості обрати захисника за своїм вибором, а отже – не визначає, не узгоджує та не впливає на свою правову позицію у кримінальному провадженні, не збирає і не надає докази для підтвердження своєї правової позиції та не реалізує інші права сторони кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми нормативного регулювання та практики застосування процедури in absentia в різний час вивчалися Ю. П. Аленіним, Н. Р. Бобечком, Ю. М. Грошевим, О. М. Дроздовим, О. В. Капліною, Л. М. Лобойком, О. В. Маленком, В. Т. Маляренком, О. О. Нагорнюком-Данилюком, М. А. Погорельським, В. О. Попелюшком, О. Ю. Татаровим, О. Г. Шилю, М. Є. Шумилом, О. Г. Яновською та іншими вченими. Дослідження згаданих та інших науковців розкривають і вирішують важливі проблеми спеціального досудового розслідування та спеціального судового розгляду, проте низка актуальних проблем ще потребує розв'язання.

Вклад основного матеріалу. Процесуальний інститут спеціального досудового розслідування можна

вважати складовим елементом заочного кримінального провадження, адже по суті досудове розслідування може відбуватися без безпосередньої участі особи. Заочне кримінальне провадження використовується в судовій практиці Болгарії, Данії, Естонії, Литви, Німеччини, Румунії, Франції, Чехії, Швейцарії [1].

Механізм («in absentia») передбачений в міжнародних документах, зокрема: 1) Європейській конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28.05.1970 р. [2], яку ратифіковано із заявами і застереженнями Законом України «Про ратифікацію Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків» від 26.09.2002 р. № 172-IV [3] (п. «f» ст. 1, ч. 2 ст. 9, статтях 21–30 та інших статтях Конвенції № 994_341); 2) Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Стосовно спрощення кримінального правосуддя» від 17.09.1987 р. № 6R (87) 18, в якій зазначається, що держави-члени повинні розглянути питання про надання своїм судам можливості, принаймні у випадку нетяжких злочинів та з урахуванням можливої міри покарання, слухати справи та виносити за ними рішення за відсутності обвинуваченого за умови, що він був належно поінформований про дату слухань та про його право мати адвоката чи іншу особу, яка представлятиме його інтереси [4].

Порядок застосування спеціального досудового розслідування врегульований главою 24¹ КПК. Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачених статтями 109, 110, 110², 111, 111¹, 111², 112, 113, 114, 114¹, 114², 115, 116, 118, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 127, ч. 2,3 ст.146, ст. 146¹, 147, ч. 2-5 ст. 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), ст. ст. 209, 255-258⁶, 348, 364, 364¹, 365, 365², 368, 368², 368³, 368⁴, 369, 369², 370, 379, 400, 408, 436, 436¹, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 442¹, 443, 444, 445, 446, 447 Кримінального кодексу України, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук.

Спеціальне досудове розслідування також може здійснюватись щодо злочину, вчиненого підозрюваним, стосовно якого уповноваженим органом прийнято рішення про передачу його для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся.

Більш коректним було б передбачити можливість застосування процедури *in absentia* виключно стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України чи на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності без можливості його здійснення стосовно осіб, які оголошені в міжнародний розшук або ж передбачити можливість застосування процедури *in absentia* виключно до тих осіб, де є підтвердження міжнародних інституцій про розшук особи. Зазначена новація унеможливила б застосування слідчими суддями різних підходів до тлумачення поняття «міжнародний розшук», яка призводить до того, що процедуру *in absentia* застосовують до осіб, яких міжнародні інституції фактично не розшукують. Також було б доцільно зобов'язати сторону обвинувачення надавати докази того, що особа перебуває саме на тимчасово окупованій території України чи на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором під час ініціювання питання застосування процедури *in absentia*. Крім того, при погодженні застосування *in absentia* важливо враховувати, що особа може перебувати на тимчасово окупованій території України чи на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором примусово, а не добровільно, що, має виключати спеціальне досудове розслідування стосовно такої особи.

Спеціальне досудове розслідування дозволяє без присутності підозрюваного і без безпосереднього контакту з ним проводити досудове розслідування, змінювати його процесуальний статус, застосовуючи спеціальні заочні механізми повідомлення про процесуальні рішення та особливі заочні механізми передачі процесуальних документів.

Однак зверну увагу, що діючий механізм передачі процесуальних документів та доведення особи інформації про проведення стосовно неї заочних кримінально-правових процедур звичайно краще за повну відсутність будь-яких механізмів передачі інформації стосовно спеціального досудового розслідування, проте він абсолютно не гарантує доведення особі до відома будь-якої інформації, стосовно якої такі заочні кримінально-правові процедури проводяться.

Одночасно п. 1 ч. 3 ст. 42 передбачає право особи знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення її підозрюють. Обізнаність особи про розпочате стосовно неї кримінальне провадження та те, в чому саме вона підозрюється, дає можливість захищати свої права та інтереси, відстоювати власну позицію в суді та забезпечити реаліза-

цію засади змагальності, а тому його належна реалізація є принципово важливим.

Відповідно до ст. 6 § 3 «а» Європейської Конвенції, що ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР [5], встановлено, що кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має право бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причину обвинувачення, висунутого проти нього [6].

У рішенні у справі «Імбріюшіа проти Швейцарії» від 24.11.1993 р., § 36 [7] Європейський суд вказав, що положення ст. 6 Конвенції застосовуються й до стадії досудового слідства, оскільки Суд розглядає кримінальне провадження в цілому. Аналогічні за змістом висновки Судом викладені в рішенні у справі «Tejedor Garcia v. Spain» від 16.12.1997 р., § 27 [8]. Відтак, у розумінні практики ЄСПЛ повідомлення особі про підозру є частиною поняття кримінального обвинувачення. Надання повної, детальної інформації про звинувачення, висунуті проти обвинуваченого, і, отже, правова характеристика того, що суд може вирішити з цього питання, є обов'язковою попередньою умовою забезпечення справедливості судових розглядів (рішення у справі «Пелісьє і Сассі проти Франції» від 25.03.1999 р., § 52 [9]; рішення у справі «Сейдовіч проти Італії» від 01.03.2006 р., § 90 [10])

Зобов'язання щодо інформування обвинуваченого лежить виключно на стороні обвинувачення і не може бути виконано за допомогою пасивного надання інформації без звернення на неї уваги сторони захисту (рішення у справі «Маттоціа проти Італії» від 25.07.2000 р., § 65 [11]. Правової презумпції отримання недостатньо, обвинувачений повинен дійсно отримати інформацію; (С. проти Італії (реш.) (С. v. Italy (dec.)). Неясна і неофіційна інформація не є достатньою (рішення у справі «Т. проти Італії», § 28; рішення у справі «Шомоді проти Італії» від 18.05.2004 р., остаточне від 10.11.2004 р., § 75) [12].

Відповідно до ст. 297⁵ КПК встановлений особливий порядок вручення процесуальних документів при здійсненні спеціального досудового розслідування. Повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування та обов'язково публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом. Повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом. Звичайно це лише положення Закону і це зовсім не означає, що особа дійсно в момент опублікування повістки у засобах масової інформації або на офіційному сайті Офісу Генпрокурора отримала вказану інформацію. Копії процесуальних документів, що підлягають врученню підозрюваному, надсилаються захиснику.

Однак в особи, де б вона не знаходилась, немає обов'язку/зобов'язання переглядати сайти органів досудового розслідування/друковані видання на предмет наяв-

ності чи відсутності повістки чи повідомлення про підозру в кримінальному провадженні. Так само немає і обов'язку перебувати за місцем свого проживання/перебування/реєстрації постійно та отримувати листи (повістки / повідомлення про підозру/ інші процесуальні документи).

Більш того, зазначені публічні публікації повідомлення про підозру, розголошують персональну інформацію (персональні дані) особи та по суті порушують презумпцію невинуватості. Тому сама їх публікація на сайтах та друкованих виданнях не є доказом належного їх (цих документів) вручення та не може бути достатнім доказом доведення до відома особа вказаної інформації. Тобто особа може й не знати (якщо вона не здійснює постійного моніторингу інформації, яка кожного дня друкується/ публікується на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора чи у в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження), що держава в особі правоохоронних органів має до неї претензії кримінально-правового характеру. Крім того, знаючи зміст повідомлення про підозру особи інші особи, які мають відношення до факту вчинення кримінального правопорушення можуть корегувати свої покази та іншу інформацію стосовно кримінального правопорушення, що може вплинути і на об'єктивність результатів досудового розслідування і судового розгляду кримінального провадження.

Очевидно, що треба йти по шляху удосконалення механізмів доведення до відома особи, де б вона не знаходилась, що до неї є претензії кримінально-правового характеру. В цьому аспекті сама по собі публікація на офіційному сайті Офісу Генпрокурора чи в друкованих засобах масової інформації може слугувати додатковими джерелами інформації про початок спеціального досудового розслідування, однак не єдиними. Ймовірно доцільно було б закріпити за кожною особою електронної адреси, на яку може теоретично надсилатися офіційна кореспонденція. Це скорегувало б ситуацію з розповсюдженням персональних даних та даних, які містяться у повідомленнях про підозру, в яких міститься версія сторони обвинувачення про винуватість особи у вчиненні інкримінованого кримінального правопорушення. Єдине, що треба врегулювати – це момент авторизації, верифікації та фіксація моменту завантаження документу. Очевидно, що механізм електронної кореспонденції повинен містити докази не тільки ідентифікації особи, але й докази отримання/завантаження/ознайомлення зі змістом процесуального документа вказаною особою. При цьому факт ухилення від явки за повісткою, наприклад, можна констатувати, якщо особа ідентифікувала себе як користувач системи, завантажила повістку тобто ознайомилась із її текстом (змістом), але проігнорувала обов'язок прийти у визначену слідством дату та час та не повідомила про причини неявки. Доказами при такій системі сповіщення можуть бути відповідні скрини та відповідь системи про те, що особа, яка ідентифікувала себе, завантажила повістку, а значить – ознайомилась із її текстом. Це допомогло б виключити спори про те, чи була особа належним чином повідомлена про наявність повістки. Такий доступ до документів повинен б мати ідентифікований код доступу, який унеможливіть доступ до тексту повідомлення інших осіб, які не мають жодного прямого чи опосередкованого зв'язку а ні з ймовірним правопорушником ані з самим кримінальним правопорушенням.

Стосовно вручення захиснику копій процесуальних документів, які підлягають врученню особі. Така практика надсилання документів може розцінюватися як доречна тільки при наявності захисника за договором, який має безпосередній контакт з особою, стосовно якої складене повідомлення про підозру. В іншому випадку (у разі, коли захисник працює за призначенням та який немає/не має жодного контакту з підзахисним), це призведе до порушення права на захист, «права на ефективний захист».

У §§ 77–79 рішення по справі «Pishchalnikov v. Russia» від 24.09.2009 р., остаточно від 24.12.2009 р. та § 101 рішення у справі «Dvorski v. Croatia» від 20.10.2015, зазначено, що право на адвоката, яке є фундаментальним правом серед тих прав, які складають поняття справедливого судового розгляду та забезпечення ефективності решти гарантій, викладених у ст. 6 Конвенції, вимагають спеціального стандарту захисту «усвідомленої та розумної відмови», встановленого у прецедентній практиці Суду [13]. Право обвинуваченого на ефективну участь захисника у кримінальному провадженні включає не тільки право на присутність, але також право на отримання правової допомоги в в міру необхідності (п. 89 рішення ЄСПЛ у справі «Галстян проти Вірменії»).

Не є достатнім, якщо інформація лише була надана особі у письмовому вигляді – органи влади мають вжити усіх розумних заходів, щоб упевнитися, що підозрюваний був повідомлений про його право на захист та, наскільки це можливо, розумів наслідки своєї поведінки під час допиту (§§ 79–80 рішення у справі «Pishchalnikov v. Russia» від 24.09.2009 р., остаточно від 24.12.2009 р.) [14].

Одночасно говорити про ефективний захист адвоката за призначенням, який не мав можливості узгодити позицію захисту з підзахисним, який не може передати процесуальні документи та роз'яснити їх зміст чи запропонувати чи обрати разом з підзахисним певну стратегію захисту досить важко, оскільки важливим є не номінальне право на захист, а реальне. У разі, якщо у особи, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування, не було жодної зустрічі з адвокатом, адвокат не узгодив позицію зі своїм підзахисним чи не узгодив обсяг вчинених у кримінальному провадженні дій можна також ставити питання про порушення права на захист.

Рівність сторін буде порушена і тоді, коли обвинувачений має обмежений доступ до матеріалів своєї справи або ж до інших документів, що мають загальний інтерес (Matyjek v. Poland, § 65; Moiseyev v. Russia, § 217) [15]. Суд встановив, що необмежений доступ до матеріалів справи та необмежене використання будь-яких нотаток, зокрема, за необхідності, можливість отримання копій відповідних документів, є важливими гарантіями справедливого судового розгляду. Нездатність надати такий доступ вплинула на висновок про порушення принципу рівності сторін (Beragu v. Romania, § 70) [16]. У цьому контексті важливе значення надається і прояву, і підвищеній чутливості до справедливого здійснення правосуддя. Повага прав на захист вимагає, щоб обмеження доступу обвинуваченого або його адвоката до матеріалів суду не перешкождали наданню обвинуваченому доступу до них до початку судового розгляду, а обвинуваченому – отримати можливість прокоментувати це з його адвокатом в усних заявах (Öcalan v. Turkey, § 140) [17].

Недоведення доказової бази до відома захисту може загрожувати рівності сторін, а також праву на змагальний судовий розгляд (Kuorila v. Finland, § 38, де захист не мав можливості прокоментувати додатковий звіт поліції) [18].

У справі «Лала проти Нідерландів» ЄСПЛ зазначив, що право використовувати правову допомогу захисника не може здійснюватися лише тими підсудними, що особисто присутні на судовому розгляді. Виходячи з цього, Комісія визнала, що практика, встановлена у праві Нідерландів, а саме – те, що обвинувачений, особисто не присутній на судовому розгляді, втрачає право вести свій захист через захисника, суперечить вимогі дотримання основних гарантій, наданих кожному, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення. Комісія вважає, що необхідність забезпечення присутності обвинуваченого на судовому розгляді не може виправдовувати винесення рішення проти нього, якщо не вислухано аргументів захисту, які він бажав навести через свого захисника.

На слуханні в Суді представник Комісії наголосив на тому, що, згідно з принципом рівності сторін у судовому процесі, втіленим у статті 6, на додаток до аргументів сторони обвинувачення суд повинен, наскільки це можливо, заслухати аргументи сторони захисту.

Лише в особливо серйозних кримінальних справах інтереси правосуддя можуть потребувати, щоб обвинувачений завжди був присутній чи представлений, якщо необхідно, офіційно призначеним захисником (див. рішення у справі «Кремцов проти Австрії» (*Kremzow v. Austria*) від 21.09.1993 р., п. 65–69, та «Пуатрімол проти Франції» від 23.11.1993 р.

У справі «Пуатрімоль проти Франції» (*Poitrimol v. France*), 14032/88, 23.11.1993 р., зазначається, що явка підсудного має надзвичайно важливе значення як з погляду на його право подавати докази, так і на потребу перевірити точність його свідчень і порівняти їх зі свідченнями потерпілої особи – чий інтереси слід захищати – і свідків (п. 35).

У п.25 Рішення ЄСПЛ від 21.10.2010 р. «Жук проти України» Суд нагадує, що «принцип процесуальної рівності сторін, один з елементів більш широкої концепції справедливої судового розгляду, вимагає, щоб кожній стороні надавалась розумна можливість представляти свою позицію за таких обставин, які не ставлять цю сторону в суттєво невігідне становище по відношенню до протилежної сторони» [19].

В іншому Рішенні ЄСПЛ від 19.02.2010 у справі «Олег Колесник проти України» (п. 42) зазначається, що «суд не допитав ключових свідків обвинувачення, а заявник не мав можливості поставити їм запитання...національні органи влади не вжили достатніх заходів, щоб забезпечити присутність їх в судовому засіданні, що спричинило порушення права на справедливий судовий розгляд тобто порушення пункту 1 підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції [20].

Усі докази, як зазначає ЄСПЛ (див. наприклад рішення у справі «Жогло проти України» від 24.04.2008 р., заява №17988/02), мають бути представлені у відкритому слуханні справи в присутності обвинуваченого для забезпечення можливості надати аргументи іншій стороні. Як загальне правило, пункти 1 та 3 статті 6 вимагають надання підсудному відповідної та належної можливості заперечити, а також ставити питання свідкові обвинувачення, – або під час давання показань, або на пізнішому етапі (див. «Люді проти Швейцарії», рішення від 15 червня 1992 року). Обвинувачення не повинно ґрунтуватися виключно чи вирішальною мірою на тих показаннях, які сторона захисту не могла оскаржити («Дурсон проти Нідерландів», рішення від 26 березня 1996 року, Reports 1996-II, с. 472, п. 76).

У п. 47 рішення ЄСПЛ у справі «Жуковський проти України» від 3 березня 2012 року зазначається: «Цих мір-

кувань достатньо для висновку Суду про те, що право заявника на допит свідків було необґрунтовано обмежено, тоді як вирок щодо нього вирішальною мірою було обґрунтовано показаннями зазначених свідків (які не були допитані під час судового розгляду справи, а давались на стадії досудового слідства)». ЄСПЛ констатував, що було порушення пункту 1 і підпункту «d» п.3 ст.6 Конвенції.

Щодо змагального судового розгляду окремо необхідно зазначити, що, як правило, ст. 6 § 1 вимагає, щоб органи кримінального переслідування повідомляли захисту всі наявні в них докази, як на обвинувачення, так і на виправдання (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*, § 60) [21]. У цьому контексті відповідні міркування також можуть виникнути зі ст. 6 § 3 «b», яка гарантує заявникові «достатній час і можливості для підготовки його захисту» (*Leas v. Estonia*, § 80) [22]. Питання доступу до доказів може виникнути відповідно до ст. 6 Конвенції, оскільки докази, про які йдеться, є доречними для справи заявника, зокрема, якщо це має важливе значення для обвинувачень, висунутих проти заявника. Це стосується випадків, коли докази використовувалися та на них покладалася для визначення винуватості заявника, або в них містилися такі відомості, які могли б дозволити заявникові реабілітуватися або зменшити покарання. Відповідні докази в цьому контексті – це не лише докази, які безпосередньо стосуються фактів конкретної справи, але й інші докази, які можуть стосуватися допустимості, достовірності та повноти перших (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*), § 66; *Mirilashvili v. Russia*, § 200; *Leas v. Estonia*, § 81; *Matanovic v. Croatia*, § 161).

Висновки. Діючий механізм повідомлення особи про здійснення стосовної неї спеціального досудового розслідування та вручення їй процесуальних документів, які підлягають врученню, у межах спеціального досудового розслідування має системні недоліки, крім того, його застосування поширює персональну інформацію та порушує презумпцію недоторканності і не гарантує отримання особою інформацію про її кримінальне переслідування. Видається доцільним удосконалення існуючого механізму шляхом надання особі оперативної інформації про початок її кримінального переслідування та надання виключно в її персональне розпорядження документів, які змінюють її процесуальний статус (всіх процесуальних документів, які підлягають врученню особі).

У разі не обрання/не погодження безпосередньо особою стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування захисника або/та відсутності можливості захиснику у будь-який спосіб узгодити правову позицію з особою, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування можна ставити питання про порушення права на захист такої особи, а також порушення принципу процесуальної рівності та змагальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рогатюк І. В. Теоретичні, правові та праксеологічні основи кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. С. 401. URL:file:///C:/Users/aNen/Downloads/%D0%A0%D0%9E%D0%93%D0%90%D0%A2%D0%AE%D0%9A%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%20(1).pdf.
2. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків : підписана 28 трав. 1970 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_341#Text.
3. Про ратифікацію Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків : Закон України від 26 верес. 2002 р. № 172-IV. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-15#Text>.
4. Рекомендація № 6 R (87) 18 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Стосовно спрощення кримінального правосуддя» : прийнята 17 верес. 1987 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_339#Text.
5. Єрьоменко І. В. Вдосконалення процедури повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (47). С. 82–87. URL: http://www.visnyknayu.gp.gov.ua/files/issues-2017/visnyk-NAPU_1_2017.pdf.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : підписана 04 листоп. 1950 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
7. Справа «Imbrioscia v. Switzerland» (Case of Imbrioscia v. Switzerland) (Заява № 13972/88) : рішення Європейського суду з прав людини від 24 листоп. 1993 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57852%22%5D%7D>.
8. Справа «Tejedor Garcia v. Spain» (Case of Tejedor Garcia v. Spain) (Заява № 142/1996/761/962) : рішення Європейського суду з прав людини від 16 груд. 1997 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58122%22%5D%7D>.

9. Справа «Pelissier and Sassi v. France» (Case of Pelissier and Sassi v. France) (Заява № 25444/94) : рішення Європейського суду з прав людини від 25 берез. 1999 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-58226%22>].
10. Справа «Sejdovic v. Italy» (Case of Sejdovic v. Italy) (Заява № 56581/00) : рішення Європейського суду з прав людини від 01 берез. 2006 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-72629%22>].
11. Справа «Mattocchia v. Italy» (Case of Mattocchia v. Italy) (Заява № 23969/94) : рішення Європейського суду з прав людини від 25 лип. 2000 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-58764%22>].
12. Справа «Somogyi v Italy» (Case of Somogyi v Italy) (Заява № 67972/01) : рішення Європейського суду з прав людини від 18 трав. 2004 р., остат. від 10 листоп. 2004 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-61762%22>].
13. Справа «Dvorski v. Croatia» (Case of Dvorski v. Croatia) (Заява № 25703/11) : рішення Європейського суду з прав людини від 20 жовт. 2015 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-158266%22>].
14. Справа «Pishchalnikov v. Russia» (Case of Pishchalnikov v. Russia) (Заява № 7025/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 24.09.2009 р., остат. від 24.12.2009 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-94293%22>].
15. Справа «Matyjek v. Poland» (Case of Matyjek v. Poland) (Заява № 38184/03) : рішення Європейського суду з прав людини від 24 квіт. 2007 р., остат. від 24 верес. 2007 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-80219%22>]; Справа «Mirilashvili v. Russia» (Case of Mirilashvili v. Russia) (Заява № 6293/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 11 груд. 2008 р., остат. від 05 черв. 2009 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-90099%22>].
16. Справа «Beraru v. Romania» (Case of Beraru v. Romania) (Заява № 40107/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 18 берез. 2014 р., остат. від 08 верес. 2014 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-141910%22>].
17. Справа «Öcalan v. Turkey» (Case of Öcalan v. Turkey) (Заява № 46221/99) : рішення Європейського суду з прав людини від 12 трав. 2005 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-69022%22>].
18. Справа «Kuopila v. Finland» (Case of Kuopila v. Finland) (Заява № 27752/95) : рішення Європейського суду з прав людини від 27 квіт. 2000 р., остат. від 27 лип. 2000 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-58784%22>].
19. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: зб. судової практики / укладач Потьомкін А.О.- К.: Юрінком Інтер, 2014. – С. 425.
20. Справа Rowe and Davis v. the United Kingdom (Case of Rowe and Davis v. the United Kingdom) (Заява № 28901/95) : рішення Європейського суду з прав людини від 16 лют. 2000 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-58496%22>].
21. Справа Leas v. Estonia (Case of Leas v. Estonia) (Заява № 59577/08) : рішення Європейського суду з прав людини від 06 берез. 2012 р., остат. від 06 черв. 2012 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22itemid%22:%22001-109343%22>].